

יד
מהרי"ץ

שערי יצחק

השיעור השבועי

מפי מרן הגאון
הרב יצחק רצאבי שליט"א
פוסק עדת תימן

נמסר במוצש"ק
כי תצא
אלול התשפ"ג בשל"ד
בבית המדרש פעולת צדיק
בני ברק

לק"י

נושאי השיעור:

בדין ס"ת שנמצאה בו טעות אשר נתגלתה לאחר שהמשיכו לקרוא, האם צריך לחזור שוב על הקריאה ממקום הטעות והלאה, מו"מ בדברי הפוסקים האחרונים ומסקנת מרן שליט"א בעניין זה.

התייחסות למכתב בעניין מה שהביא מרן שליט"א [שנתבאר בשיעור מוצש"ק שלח לך] לגבי עובדיה בן שלום, וסיפור משובש המובא לגביו בספר בכת"י.

המשך בעניין תשובת הגר"י איבשיץ לאותו גוי ששאל אותו לגבי נוסח ברכת רופא חולי עמו ישראל, כי המדובר על ברית מילה, ביאור כי אין חובה שהישמעאלים לקחו את עניין המילה מן התורה.

השלמה לגבי דברי הרמב"ן הסובר כי אכן ניתנה רשות לרופא לרפא, אבל אסור לחולה ללכת אל הרופא וכו', פירוש בשם נכד הבעש"ט בעניין זה, והערה על דבריו.

השלמה בעניין הנשמה שהיא חלק אלוה ממעל.

כל הזכויות שמורות

יוצ"ל ע"י מוסדות יד מהרי"ץ בני ברק

טלפקס: 03-5358404. נייד: 050-4140741

דוא"ל: y5358404@gmail.com

להאזנה לשיעור דרך הטלפון:

קול יהודי תימן – 072-33-23-642 שלוחה 6

מספר השיעור בקו "קול יהודי תימן" – 706

לשמיעת השיעור במערכת קול הלשון – 03-6171031

ניתן להקדיש כל שיעור להצלחה ולרפואה, או לעילוי נשמת.

השם יוזכר בל"נ בתחילת השיעור מפני מרן הגאון שליט"א,

וכן באמירת "מי שבירך" בסוף השיעור.

פרטים בטלפון: 050-4140741.

והתורמים והמסייעים להפצת התורה ולזיכוי הרבים, ימלא המקום ברוך הוא

כל משאלות ליבם וליבכם וליבנו לטובה ולברכה, אכ"ר.

השיעור מוקדש

ע"י ידידנו רבי צופי שרפי הי"ו, מהעיר חריש ת"ו, לרפואת ולהצלחת נותביתו היולדת מרת הודיה בת רוני שתחי', והתינוק נועם שיחי'. ולהצלחת כל בני משפחתם. בעבור שהתנדב למוסדות יד מהרי"ץ.

כמו"כ השיעור מוקדש ע"י רבי יוסף בן אברהם הי"ו, מארצות הברית, לרפואת בתיה שרה בת טובה שתחי', ואילנה שיראן בת בתיה שרה שתחי'. בעבור שהתנדב למוסדות יד מהרי"ץ.

כמו"כ השיעור מוקדש ע"י ר' ירון אהרן חריף בן חיים שיחי', מארצות הברית, להצלחתו ולהצלחת משפחתו בכל העניינים, בעבור שהתנדב למוסדות נתיבות מהרי"ץ.

וכן לעילוי נשמת יחיא בן דוד ימיני, שפקודת שנתו ביום י' אלול, שנדב לעמותת נתיבות מהרי"ץ.

המקום ברוך הוא ירצה נדבתם, ויברך מעשה ידיהם, ומכל צרה ונזק יצילם, וישלח ברכה רווחה והצלחה בכל מעשי ידיהם, וימלא כל משאלות ליבם וליבכם וליבנו לטובה ולברכה, אכ"ר.

בדין ס"ת שנמצאה בו טעות אשר נתגלתה לאחר שהמשיכו לקרוא, האם צריך לחזור שוב על הקריאה ממקום הטעות והלאה, מו"מ בדברי הפוסקים האחרונים ומסקנת מרן שליט"א בעניין זה. בפרשה שעברה, פרשת שופטים, מעשה שהיה כך היה.

ילד קטן עלה למברך 'ששי', וקרא את הפסוק [דברים י"ט, י"ד] 'לא תסיג גבול רעה, אֲשֶׁר גָּבְלוּ רֵאשֵׁנִים וגו''. אותו ילד היה חריף, ילד מיוחד, ולאחר שגמר לקרוא את ה'מברך', ירד מהס"ת ואמר לאביו, אבא, נראה לי כי בס"ת, במקום שיהיה כתוב 'לא תסיג' בסמ"ך, כתוב 'תשיג' בשי"ן שמאלית. כמו שכותבים, 'השגות'. הסופר טעה. אביו לא ידע, האם להאמין לו או שלא להאמין לו, התחיל לבדוק וכו', לבנתיים סיימו את מברך שביעי, וגמרו את ההפטרה.

ואז הוא אמר, טוב, נפתח את הס"ת, ונראה מה כתוב. הסתכל וראה, כי אכן היתה טעות. אף אחד לא שם לב לכך עד כה, רק אותו הילד. מה עושים?

שאלו אותי על זאת – כמובן לאחר מעשה – ואמרו שהם פתחו את הס"ת, וקראו מחדש ממקום הטעות והלאה, עד הסוף. האם הדבר נכון, או שאינו נכון? האם צריך לעשות כך? השבתי לו, כי לפי ענ"ד, לא היו צריכים להוציא ס"ת ולקרוא שוב. כי כיון שכבר קראו, בדיעבד יצאו יד"ח.

והסיבה היא, כי הרי נהוג, שאם מצאו טעות בס"ת באמצע הקריאה, מוציאים מיד ס"ת אחר, מחליפים אותו, ולא חוזרים על החלק הקודם שקראו, אלא קוראים מכאן ואילך. לא חוזרים על הברכה, ולא מתחילת המברך, אלא ממשיכים משם ואילך.

זאת פשרה שעשה מהר"י בי רב – הרב הגדול רבי יעקב בי רב זצ"ל, מי שחידש את ה'סמיכה' בדור שלפני מרן הבית יוסף, הוא היה רבו של מרן הב"י – וכך מרן פסק בשלחן ערוך [סימן קמ"ג סעיף ד'], והדבר נתקבל גם אצלנו [התימנים], בקרב חכמי תימן נע"ג, וכך היא ההלכה למעשה. כיון שבנושא הזה, ישנה מחלוקת ראשונים. ישנם הסוברים, כי כיון שנתברר שהס"ת מוטעה, א"כ יוצא כי לא יצאנו יד"ח במה שקראנו, שהרי הס"ת הוא פסול, ע"כ צריכים לחזור מהתחלת הפרשה, עם הברכות. מצד שני, ישנה את תשובת הרמב"ם, המביא גדולי עולם הסוברים, שמותר לקרוא בס"ת פסול. כי הספר תורה, איננו 'חפצא' של מצוה, הוא לא כמו אתרוג או לולב, שאם הוא פסול אזי לא יוצאים יד"ח, אלא הוא רק 'היכי תימצי' לקרוא בו, כי אסור לקרוא בע"פ, או כי משום כבוד הציבור לא קוראים בחומשים, כמבואר בגמ' מסכת גטין. אבל מצד

סמכי' בדיעבד על הרמב"ם בתשו' המתיר, כמש"פ מרן בשם מהר"י בי רב. וא"כ גם הפסוק שבו הטעות, אם כבר קראו אותו, א"צ לחזור ולקרואו.

אין לומר, שיחזור על הפסוק ההוא. כי נכון שהטעות היתה בפסוק אשר אתה מראה בהר', אבל כבר קראנו כבר את הפסוק הזה. אין עניין לחזור על הפסוק שיש בו את הטעות. הקורא קרא בסדר, 'מראה בהר', רק בס"ת לא היה רי"ש. הקריאה היתה בסדר. רק מה, צריך לקרוא עוד שלושה פסוקים, בכדי שיהיה אפשר לברך, ושם ישנו ריוח פרשה.

שאפילו נודע הטעות, אחר שקראו ג' וד' פסוקים, אין מתחילים אלא ממקום שפסקו, וכמפורש במנ"א סימן קמ"ג סק"ה וכו'.

כך המג"א כותב בהדיא, שאפי' אם קראו ארבעה-חמשה פסוקים, ראו למפרע כי ישנה טעות לפני ארבעה-חמשה פסוקים – יכול להיות גם למשל, שהגיעו כבר לדף מסויים, ופתאום נתגלה שישנה טעות בעמוד הקודם בכלל, מישהו 'תפס' שהיתה טעות בעמוד הקודם, או אפילו בפרשה אחרת – וכי צריכים עכשיו לחזור על כל הקריאה? מהיכן שנמצאת הטעות? כך המג"א אומר.

אח"כ הבאתי, כי השתילי זיתים וסימן קי"ג סעיף ה', ס"ק ז' אינו מסכים לכך, והוא סובר כי צריכים לקרוא ממקום שנמצא הטעות.

כך כתבתי שם, שוב ראיתי דאי משום הא לא איריא, כי אדרבה השתילי זיתים בסימן קמ"ג סק"ז חולק על המג"א דלעיל, וסובר דצריכים לחזור ולקרוא מהפסוק שבו הטעות ע"ש.

אלא שאיני מבין טעמו, כי מאחר דלעניין כל מה שקראו מתחילת הפרשה עד עתה דיעבד, סמכינן על סבות המתיר כפשרת מהר"י בי רב, ה"ה והוא הטעם לעניין פסוקים אלו.

הקריאה, יוצאים ידי חובה. לפי דברי הרמב"ם, במקומות שאין להם ס"ת כשר, אלא רק ס"ת פסול, הם יכולים לקרוא בו, עם הברכות.

למעשה, לא נוהגים כך. גם אבותינו נע"ג, לא נהגו כך. וזאת ההלכה למעשה, כי במקומות קטנים, כגון ישובים וכדו' שאין להם אלא רק ס"ת אחד, והס"ת הוא פסול, לא הספיקו לתקנו, הם קוראים את הפרשה מן החומש, בלי ברכות. לא סומכים על תשובת הרמב"ם. מ"ש הרמב"ם בתשובתו, זה לא בשם עצמו. אמנם ישנו נדון, האם הרמב"ם חזר בו אח"כ בחיבורו. בתשובותיו, הרמב"ם בודאי כתב כך, בפה מלא, והרחיב על זאת. אולם בספרו משנה תורה, יש אומרים כי הרמב"ם חזר בו. ישנו נדון, מה דעת הרמב"ם בחיבורו? בכל אופן, רוב הראשונים סוברים שלא יוצאים יד"ח בס"ת פסול, ויש ראשונים הסוברים שיוצאים יד"ח. בא מהר"י בי רב, ואמר כי נעשה פשרה. לגבי מה שקראנו עד עכשיו, נסמוך על הרמב"ם וסיעתו, האומרים שיוצאים יד"ח. ולגבי מכאן ואילך, לכתחילה נצא ידי חובת כל הדעות.

לגבי שאלה דומה, כתבתי בס"ד בשו"ת עולת יצחק וחלק א' סימן קס"ד בזה"ל, עובדא הוה בקריאת ספר תורה פרשת תרומה, בסיום המברך השלישי, פסוק וראה ועשה וגו' אתה מראה בהר, קודם שיברך ברכה אחרונה (בזמן שתרגם המתרגם) ראה החזן שחסר רי"ש מתיבת בהר, ושאל החזן כדת מה לעשות בעת ובעונה הזאת.

והשבתי, להוציא ס"ת אחר, ויוסיף לקרות בו עוד ג' פסוקים, ויברך. כי בעצם, זהו סוף ה'מברך'. נתברר לנו כעת שהס"ת פסול, ואי אפשר לברך על ס"ת פסול. א"כ, תוציא ס"ת אחר, תקרא ג' פסוקים, ותברך.

דאין לומר יחזור ויקרא אותו פסוק, מאחר דנקיטנין דלעניין מה שקרא בס"ת הפסול,

מצאנו טעות לפני עשר שורות, גילינו זאת לאחר שכבר קראנו הלאה, מהו העניין לחזור על הטעות? בגלל ששם ישנה טעות, צריכים לחזור ולקרוא זאת? הרי מהר"י ברב אמר, כי לגבי מה שקראנו, סומכים על הרמב"ם. יצאנו ידי חובה, לפי שיטתו. אפי' לכתחילה היה מותר לנו לעשות זאת. אפי' אם ידענו מראש, שישנה טעות.

אלא מאי, השת"ז מדייק בלשון השלחן ערוך, מן המלה 'מקום שנמצא הטעות'. לכאורה, לפי דברינו היה צ"ל כתוב, מקום 'שנודע להם' הטעות. כעת גילינו טעות. אבל השת"ז מדייק מן המלה 'שנמצא', היכן שהטעות נמצאת.

כך כתבתי שם, ומה שדייק מלשון מרן שבי' ומתחילין ממקום "שנמצא" הטעות, ולא כי' ממקום שנודע להם הטעות, לענ"ד יש להשיב שאין פירושו מלשון מציאות, אלא ממקום שנתגלה ונודע, לשון מציאה.

למלה 'נמצא', ישנם שני פירושים. אפשר מלשון מציאות, או מלשון מציאה. השת"ז מבין כי הכוונה, המציאות שלטעות, ואכן מציאות הטעות היא לפני עשר שורות, אבל אין חובה לפרש ככה, אלא הכוונה אפי' שגילינו את הטעות, היכן שמצאנו. זאת דחיה אחת.

ובלא"ה יש לדחות שדיבר בהווה, כי דרך כלל מכירים הטעות ביה באתרא. בדרך כלל, כאשר ישנה טעות בס"ת, מיד עוצרים ומוציאים ס"ת אחר, לא מגלים את הטעות אחרי שעברו עשר שורות. לכן, הוא דיבר בהווה.

מה יהיה במקרה דנן? לא כתוב. אולם מסברא מבינים, כי הוא הדין והוא הטעם.

בשתילי זיתים [שם] כתב בזה"ל, ולא ממקום שנודע להם הטעות, כגון שקראו אחריה איזה פסוקים ואחר כך נודע להם הטעות. כן משמעות לשון רבינו.

השת"ז קורא למרן הב"י בתואר 'רבינו', מה שאנחנו [התימנים] קוראים לרבינו הרמב"ם.

ועיין בבית יוסף בתשובת הרא"ש [כלל ג' סימן ח']. ולשון טורי זהב יורה דעה סימן רע"ט ס"ק א', ומתחיל ממקום שטעה. וכן הוא בפרישה [יו"ד שם סק"ג]. וזה דלא כמגן אברהם ס"ק ה'.

הוא מביא קצת ראיה לדבריו, מהטורי זהב ביורה דעה. שם בש"ע כתוב אותו דין, והש"ע כתב בלשון 'מקום שנמצא הטעות', אולם הט"ז מביא את לשון הש"ע, 'מתחיל ממקום שטעה'.

מי שיעיין בשלחן ערוך הנדפס בזמנינו, עם צורת הדף, כנראה הם הבינו כי זאת טעות [בט"ז], וכתבו כפי לשון הש"ע. או שישנם הבדלים, בין הדפוסים. אינני יודע. 'מתחיל ממקום שטעה' היינו, היכן שהסופר טעה. אולי היתה לט"ז גירסא אחרת. הכי הרבה, ישנה מחלוקת בין הדפוסים, אבל בדר"כ הלשון הוא 'שנמצא'. אינני יודע. קשה לסמוך על כך.

בספר זית רענן [עמ' קצ"ה] טוען, כי מהרי"ץ סובר כמו השת"ז. והראיה, שמהרי"ץ מביא בעץ חיים [דף ס"ה ע"א] את השלחן ערוך, ולא הביא את המג"א.

וז"ל מהרי"ץ שם, בכפרים שאין להם ס"ת כשר, יקראו בה בלא ברכה [שלחן ערוך] שם [סעיף ג'] ופרי חדש, נגד הרמב"ם בתשובה שמתיר לברך).

אם נמצא טעות בספר תורה בשעת קריאה, מוציאים ספר תורה אחר, ומתחילין ממקום שנמצא הטעות. ואם נמצא באמצע הקריאה, אז הקורא גומר קריאתו בספר כשר ומברך לאחריה, ואינו חוזר לברך לפני (שלחן ערוך קמ"ג [סעיף ד']).

כותב על כך בזית רענן [שם], וכ"מ – וכן משמע, או וכן מוכח – קצת, מדברי מהרי"ץ בע"ח דף ס"ה ע"א שהעתיק לשון מרן, ולא הביא דברי המג"א.

כותב על כך בזית רענן [שם], וכ"מ – וכן משמע, או וכן מוכח – קצת, מדברי מהרי"ץ בע"ח דף ס"ה ע"א שהעתיק לשון מרן, ולא הביא דברי המג"א.

שערי יצחק – השיעור השבועי

וזה לשונו, דהא הרמב"ם בחיבורו והרא"ש והרמב"ן והרשב"א והרמ"ה ומ"ע, וכך נוהגין בכמה מקומות, שכל מה שקראו בס"ת פסול לא עלתה להם, וצריכים להתחיל מתחילת הפרשה, וכ"פ הטור ביו"ד סי' רע"ט. רק שאנו סומכים על קצת אחרונים, שלא להרבות בברכה וכו', אבל בזה נראה לי כולי עלמא מודים שמתחיל ממקום שנכתב הטעות.

אינני יודע, למה הוא כתב בלשון, שאנו סומכים על קצת אחרונים? זה לא 'קצת אחרונים', אלא ראשונים, גאוני עולם, שהרמב"ם הביאם בתשובתו. אלה הסוברים כך. אולם כנראה, הסברא שלו היא, כי כל העניין הוא, לא להרבות בברכות. דהיינו, הסיבה שאני סומך על הרמב"ם, כי אם תגיד לי כמו שיטות החולקים, הסוברים שצריך לחזור מתחילת הפרשה, פירושו שאנחנו צריכים להוסיף כאן ברכות, לחזור מתחילת הפרשה עם הברכות. לכן ס"ל כך, כדי לא להרבות בברכות, בכדי שלא להיכנס לספק ברכה לבטלה. זאת כל הבעיא. על כן בנ"ד, אם אני חוזר על כמה שורות שכבר קראתי, אינני מוסיף ברכות. כך הוא אומר.

לא נראה לי, שהדבר מוכרח. כי הנקודה היא יותר, לא כ"כ מצד הברכה, אלא מטעם אחר. אינני יודע, האם אפשר לקרוא לכך 'טורח ציבור', אלא כיון שכבר קראנו, יש לנו לסמוך על הרמב"ם. הבעיא איננה כ"כ, מצד הברכה. נראה כי בעל נזירות שמשון מבין, שכל הבעיא היא הברכה. 'טורח ציבור', זאת אינה הנקודה, כי אפי' שנטריח על הציבור, הדבר שווה. אבל בעצם, מה נותן שאקרא כעת – בס"ת שאינו מוטעה – את הטעות שהיתה בס"ת לפני עשר שורות? הדבר אינו מעלה ואינו מוריד.

בעל מאמר מרדכי, כן מסכים עם הרמב"ם, רק שהוא אומר חילוק חדש.

נראה לי, כי הדיוק הזה מוזר מאד. וכי ניתן לדייק, מכך שמהרי"ץ השמיט ולא הביא את הרמב"ם, שהוא לא סובר כמותו? השתילי זיתים, הוא צריך להביא כסדר את הרמב"ם והט"ז, כי זהו ספר על השלחן ערוך. אם הוא משמיט משהו, הדבר סימן שהוא לא סובר כך. אחרת, למה אתה משמיט אותו? אבל מהרי"ץ, לא התכוין להביא בחיבורו את כל ההלכות. מהרי"ץ מביא, דינים הנחוצים לקריאת ס"ת, או אם יש לו איזה חידושים או הערות, אז הוא מביא את זה. אולם להגיד כי מה שמהרי"ץ לא הביא את הרמב"ם, זאת ראייה שאיננו סובר כמותו?

חוץ מזה, זהו דבר שאינו שכיח, כי בדר"כ מוצאים את הטעות במקום, ע"כ מהרי"ץ הביא את הדינים המצויים, אבל לגבי אם יקרה מקרה כזה נדיר, שיגלו רק לאחר כמה שורות שהיתה טעות, הדבר אינו שכיח, אי אפשר לדייק מכך. בנוסף לכך, אם מהרי"ץ היה חולק על הרמב"ם, הוא היה צריך להביאו, ולסתור אותו. אבל לדייק ממה שהוא לא הביא אותו, שהוא לא סובר כמותו, הדיוק הזה נשמע לי מוזר.

יתירה מכך, מי שקורא את מהרי"ץ, איננו יודע מה הדין במקרה כזה? איך הוא ידע, מהו הדין? אדרבה, מסתבר דוקא כמו הרמב"ם. וכי אבין, כי הוא לא כמו הרמב"ם? הכי רבה, יהיה ספק. ברם, מה שנתחדש לי הוא, כי ישנו מישהו שאכן סובר כמו השת"ז, וזהו בעל נזירות שמשון, אשר חולק על הרמב"ם.

וזה לשונו [עמ' ו], במג"א ס"ק ה', אפ"ה אין מתחילין. ולי נראה דיש להתחיל במקום שנכתב הטעות.

השת"ז לא הסביר זאת, אולם בעל נזירות שמשון מסביר לכאורה, למה לא נראה לו הרמב"ם.

מה יהיה – המדובר שם כפי הנהוג אצלם, שהחזן קורא והעולה שומע, או הכי הרבה שהעולה אומר עם החזן בלחש, קצת בשקט – אם העולה הרגיש בטעות, אולם החזן לא שם לב. הוא מנסה להעיר לחזן, תראה, ישנה כאן טעות, אבל עד שהחזן קלט, עבר והמשיך הלאה. במקרה כזה, אומר המאמר מרדכי, כיון שהרגישו בטעות במקומה, ובעצם אז הם היו צריכים לעצור, אזי הדבר נקרא כי לכתחילה מכאן הם היו צריכים לקרוא. הקריאה שלך היא בדיעבד, כי בעצם היו צריכים כאן להפסיק, רק שהחזן לא הבין מה שהוא רוצה.

בתגובה להערה מהקהל: כביכול, הפשרה של מהר"י בי רב, לא נאמרה על האופן הזה. למרות שהחזן לא עשה זאת במזיד, אלא שלקח זמן עד שהבין מה שהעולה מעיר לו, רמז לחזן שישנה כאן טעות, ועד שבדקו זאת וכו'.

וז"ל המאמר מרדכי, כתב הרב מג"א ז"ל, ואפי' לא נודע להם הטעות עד אחר שקראו ג' או ד' פסוקים, אפ"ה אין מתחילין אלא ממקום שפסקו, דבדיעבד עלתה להם הקריאה בס"ת הפסול עכ"ד. ולפי קוצר דעתו, אם הרגיש העולה בטעות בשעת קריאת החזן, וביני ביני שהיה אומר לחזן שיש שם טעות קרא איזה פסוקים – החזן המשיך – נראה דצריך לחזור ממקום הטעות. וכן אירע לי פעם אחת עניין זה, והוריתי כן. דמאחר שהרגשנו בטעות, הוי כלכתחילה. דהיינו, יוצא שקראת לכתחילה, היכן שבעצם היה צריך להפסיק.

ולא דמיא להווא דהרב מג"א ז"ל. כן נראה לי. באופן הזה, גם המג"א יודה. כי המג"א דיבר במקרה שאף אחד לא הרגיש בכך, לא שמו לב שישנה טעות, רק אחרי שעברו ארבעה-חמשה פסוקים, שמו לב למפרע כי ישנה טעות, ואז המג"א אומר שלא צריך לחזור. זה בודאי בדיעבד.

הערה מהקהל: זה יכול להיות גם אצלנו, שמישהו לפעמים קורא בתורה ושם לב כי ישנו דבר שהוא בסימן שאלה, אז הוא אומר לכל הפחות אגמור את הפסוק ואז נברר.

תגובת מרן שליט"א: אכן.

כותב המאמר מרדכי בהמשך, אחר כתבי זה, אחר כמה ימים, מצאתי דמדומי ראייה לדברי, בספר שכנה"ג בסי' רפ"ב, לעניין מעשה שאירע, שלקחו ספר שהיה בו טעות, אלא שהיה סובר החזן שהגיהו המגיה ע"ש. דנלפק"ד דאף לדברי הרב ז"ל, הכא צריך לחזור. דוק ותשכח.

זהו נידון דומה. מה יהיה אם לקחו ס"ת שהיתה בו טעות, כבר מהשבתות הקודמות, ידעו שהס"ת פסול ועדיין לא תיקנו אותו, אבל הוציאו אותו בטעות, לא ידעו שהס"ת הזה בעצם צריך תיקון, ובאמצע הפרשה נזכרו בכך. על זאת הוא אומר, כי אולי הדבר שונה. כי גם אם נגיד ששם לא ידענו, אבל כאן כן צריך לחזור. שמה, שנזכרנו באמצע הפרשה שהס"ת מוטעה, יש תוקף להוראה של מהר"י בי רב.

לגבי נדון דידן, אמנם הילד שעלה ששי הבחין בטעות, אבל ראשית, הוא שתק ולא אמר כלום. אינני יודע, האם להתייחס להרגשה של ילד, מה שהילד הרגיש, כי לגבי בדיעבד או לכתחילה, הדבר תלוי בנו, אנחנו קוראים לכתחילה. אולי ילד שאני. ובפרט שהוא לא אמר כלום, לא רמז שום דבר, רק אחרי שהוא ירד מהס"ת סיפר לאביו. אינני יודע, האם אותו ילד בכלל הבין, שישנה מכך נפקא מינה להלכה. הוא רק סיפר לפי תומו, התפלא שבס"ת כתוב כך, אינני יודע האם הבין עד כדי כך, שצריך להוציא ס"ת אחר. מסתמא אם הוא ידע שהדבר עד כדי כך, הוא היה עוצר, או קורא לאביו שיבוא לראות.

שערי יצחק – השיעור השבועי

טוב הוריתי, לקרות למפרע. בנ"ד ישנו דילוג של תיבה, כתוב זר זהב סביב, וקראו זהב טהור, ע"כ חובה לחזור ממקום הטעות.

במלים אחרות, הוא מודה למג"א, שהוא אכן צודק, רק שנ"ד שאני. א"כ הוא לא חולק.

בספר הלכה ברורה, לידידנו הרב הגאון דוד יוסף שליט"א, הביא את המחלוקת בעניין זה, והוא לא מכריע. המשנה ברורה, הביא רק את המג"א, ולא הביא דעות אחרות. ובספר כף החיים, כבר הביא חילוקי דעות, אולם גם הוא איננו מכריע.

הוא כותב [בסעיף כ'] בזה"ל, אם היתה טעות בספר התורה, ולא הבחינו בה עד לאחר שקרא שלושה או ארבעה פסוקים אחריה, יש אומרים שכשמוציאים ספר תורה אחר, יתחילו לקרוא ממקום שהפסיקו בספר הראשון. 'מקום שהפסיקו'. במה שקראתם, יצאתם ידי חובה.

יש מחמירים, שיחזרו ויקראו מהמקום שנמצאה בו הטעות.

יש אומרים, 'יש מחמירים'. הוא לא כתב, 'יש אומרים', 'יש אומרים'. אולי הוא קצת רצה לרמוז, כי זאת חומרא. כביכול, הוא נוטה יותר לדעה הראשונה. אבל הוא לא מכריע, בצורה מפורשת וברורה.

ובשער הציון [שם אות ל"ה] הוא כותב, לגבי הדעה הראשונה 'מקום שהפסיקו, בזה"ל, כן כתב בשו"ת נחלת שבעה [סימן כ"ב], אלא דהוא מיירי שהרגישו מיד בטעות, ואף על פי כן המשיכו הקריאה, כדי שלא להפסיק בדבר רע.

בשו"ת נחלת שבעה, מדובר לגבי טעות שהיתה בפסוק שבפרשת וישב, וַאֲיֵךְ אָעֲשֶׂה הַרְעָה הַגְדֹּלָה הַזֹּאת, וְחָטְאתִי לְאֱלֹהִים [בראשית ל"ט, ט]. וכי נפסיק במלים הללו, 'זחטאתי לאלהים'? על כן, הוא המשיך. אבל הרגישו כבר שישנה טעות, רק שהמשיכו מפני שלא רצו להפסיק בדבר רע.

בשו"ת ברית אברהם [אשכנזי, אות קצ"ט, עמ' נ"ו] כתב בזה"ל, מעשה אירע בשבת פ' ויקהל, שמצאו בס"ת טעות, שבמקום זיעש לו זר זהב סביב, לא היה כתוב תיבת 'סביב', רק זהב טהור. והטעות לא נמצא, רק אחר שסיימו זאת הפרשה, קודם שהתחילו לקרות את הששי.

רק בסוף שמו לב, שישנה טעות. החזן קרא את הטעות, והציבור לא העירו. הוא קרא בטעות, כפי שכתוב בס"ת. ואחרי שגמרו את הקריאה, נתעוררו לבדוק וראו כי הטעות היא בס"ת, וגם קראו לא נכון. הקריאה לא היתה נכונה.

ונשאלתי אחר שהוציאו ס"ת אחר, אם צריך לחזור ולקרות ממקום הטעות, או יתחילו ממקום שפסקו.

והוריתי, לחזור ולקרות ממקום הטעות. ובעבור שמקום הטעות הוא ב' פסוקים סמוך לפרשה הקודמת, ע"כ צויתי להתחיל מתחילת הפרשה, היינו ויעש את השלחן.

ואף כי המחבר בשו"ע סי' קמ"ג לא פסק כן, אלא גומר קריאתו בספר הכשר, וכ' המג"א ס"ק ה' שאפילו לא נודע להם הטעות עד אחר שקראו אחר הטעות ג' או ד' פסוקים, אפ"ה אין מתחילין אלא ממקום שפסקו, דבדיעבד עלתה להם מה שקראו בספר הפסול עכ"ל – אם תאמר ממה שכתב המג"א, שהרי כבר קראנו, ישנו הבדל גדול – שאני התם, שקרא הטעות כהלכתו בע"פ, אבל הכא שקרא בטעות זר זהב טהור, ולא תיבת 'סביב', נמצא דלא גרע מדילג תיבה אחת, שצריך לחזור ולקרות ג' פסוקים, ולברך לפניה ולאחריה. הרי הדין הוא, כי אם דילגו בקריאה תיבה אחת, אפילו שגמרו כבר את הפרשה, צריכים לחזור. לקרוא שלושה פסוקים, ולברך.

ואף שהמחבר לא כתב, רק באם דילג פסוק אחד, דחזור וקורא. אכן כל האחרונים כתבו, שאפי' אם דילג תיבה אחת, שחזור וקורא. ע"כ

והיינו לפי מנהגם שמחשיבים גם כזאת דבר רע. אך יש להעיר דבנדון דידן לא חשיבא הפסקה, שהרי הוא ממשיך לקרוא בספר השני. איתמר].

ממשיך בשער הציון שם, ושמא בלא הרגישו בטעות, יודה למגן אברהם שאין צריך להמשיך אלא ממקום שפסק. והביאו האליה רבה [סק"ז].

דהיינו, הסברא של מאמר מרדכי, שייכת גם כאן. הרי המאמר מרדכי אינו חולק על המג"א, הוא רק אומר כי בהרגישו שאני. לכן אומר בעל הלכה ברורה, כי אולי הנחלת שבעה לא חולק על המג"א. מר אמר חדא, ומר אמר חדא. המג"א דיבר, כאשר לא הרגישו, והנחלת שבעה מדבר כאשר הרגישו, שאז צריכים לחזור.

וכן פסק המאמר מרדכי [סק"ט], שאם הרגישו בטעות והמשיכו בקריאה, צריך לחזור ממקום הטעות. וכן כתבו הנזירות שמשון [סימן קמ"ג], ובארחות חיים החדש [סק"ז].

כאן צריכים להעיר, כי זה לא בדיוק אותו הדבר. המאמר מרדכי אכן מחלק בין הרגישו ללא הרגישו, אולם הנזירות שמשון אינו מחלק. הנזירות שמשון, חולק על המג"א. המאמר מרדכי איננו חולק על המג"א, ההיפך, אבל הנזירות שמשון – כפי שהבאנו מקודם – הוא חולק על המג"א. הוא אינו מדבר על הרגישו, ובכל זאת הוא אומר שצריכים לחזור ממקום הטעות.

אותו הדבר לגבי 'ארחות חיים החדש', הוא ג"כ רק מעתיק את הנזירות שמשון.

יוצא א"כ, כי מי שחולק על המג"א, אלו רק השתילי זיתים והנזירות שמשון. כי המאמר מרדכי אומר, שאם הרגישו אזי הדבר שונה. ויכול להיות, כי כך דעת הנחלת שבעה.

ובנדון דידן, שהמדובר בילד קטן, זה לא נקרא שאנחנו 'הרגשנו' ובכל זאת המשכנו, כביכול

אנחנו עושים זאת לכתחילה למרות שישנה טעות, כי הוא לא העיר.

נראה לענ"ד, כי הכרעת המגן אברהם והמשנה ברורה, היא העיקר. דהיינו, מה שקראו, קראו. אין צורך להטריח את הציבור. סומכים על גדולי עולם, שהביאם הרמב"ם בתשובותיו. וק"ו בנדון דידן. אפילו אם הרגישו בטעות, ולא חזרו – אולי יש יותר מקום לכך – אבל נראה לי כי אפילו באופן שהרגישו בטעות, בפועל מה שקראו בדיעבד, יש להם על מה לסמוך. לא צריכים להטריח את הציבור על זאת.

התייחסות למכתב בעניין מה שהביא מרן שליט"א [שנתבאר בשיעור מוצש"ק שלח לך] לגבי עובדיה בן שלום, וסיפור משובש המובא לגביו בספר בכת"י.

האם אתם זוכרים, מי היה 'עובדיה בן שלום'? דיברנו עליו בשיעור מוצש"ק שלח לך, וקיבלתי מכתב מידידנו הרב יהודה מהלא הי"ו מירושלים עיקו"ת, בזה"ל, בעניין שדיבר הרב בשבועות האחרונים, בעיקר בפרשת שלח לך, בעניין עובדיה בן שלום, הנה זה כמה שבועות שרציתי לשלוח אך אין לי ב"ה את הדרך הקלה להגיע לידי כך, את דברי ספר מים שאובים דף רס"ה, שפירט את מעשהו, ואת עניין חידוש דתם, ונתינת קורענם כתב ברמיזה, כפי שהערתי בגליון.

את ספר מים שאובים, חיבר אחד מחכמי תימן, אבל המוציא לאור הדפיס בסופו 'ליקוטים וחידושים ומאמרי חז"ל', מכתביריד עתיקים של חכמי תימן, ומוזכר שם העניין של עובדיה בן שלום.

בזמנו אמרנו בס"ד, כי חכם אחד חשב, שעובדיה בן שלום היה אחד מחכמי תימן, ושהוא גילה בטעות ל'משוגע' – הוא למד ממנו – שמות קדושים וכו'. אמרנו שהדבר אינו נכון, כי כתוב במפורש בספר דברי יוסף סמברי,

שערי יצחק – השיעור השבועי

הראשונה, או גירש אותה. לא יודע מה. ובעת, הוא רוצה להתחתן. ניתכן גם שאשתו לא רצתה להתגייר עמו, כי כנראה הנשים קנאויות לדתן יותר מן האנשים, או שמא בני משפחתה מנעוה או איימו עליה. איתמר].

והיו אומרים לו, אמש נכנסת לדת, ונשיאך? רק אתמול, היית גר. היום אין אנו משיאין אותך. לא רצו להשיאו אשה. ולא נשיא את בנותיך. והיה אומר להם פעם אחר פעם, עד שהזקינה הגדולה שבבנותיו. הבת הגדולה, כבר נהייתה זקנה.

ועמד ביום השבת, ולקח את בנותיו ואת כל אשר לו, ויצא מעם ישראל. או מעם ישראל. והלכו תלמידיו אחריו, עד שער העיר. והוא לקח את כל אשר לו, ויצא מעם ישראל, והלך יום השבת עד שהגיע אצל משוגע הרשע.

זהו הכינוי ל'מחמד', 'משוגע'. ע"ש הפסוק [הושע ט', ז] **אֵייל הַנְּבִיא מְשָׁע אִישׁ הָרוּחַ.**

והוא היה נשיא, ומבני בניו של ישמעאל בן אברהם. אמר לו, הלא ידעת שאתה מבני בניו של ישמעאל בן אברהם, ואין הנשיאות והמלכות אלא לך. אמר לו, ומה עלי לעשות? אמר לו, בוא ואשימך נביא, ואעשה לך כבוד ודעת.

אינני יודע, מה הם המלים הללו, 'כבוד ודעת'. [שמא ר"ל אעשה לך כבוד ואחכימך, דהיינו אלמדך חכמה ודעת, לפי שהיה בער כידוע. אי נמי שמא גם כאן היה טשטוש, והיה כתוב כבוד והדר. ויותר טוב לומר שהיה כתוב כבוד ודת, מקביל למה שכתב בהמשך ועשה להם כבוד להגות בו כנגד תורה של ישראל ועשה להם ימים טובים וצומות. איתמר].

ואעשה לך שמות, שתעשה בהם אותות ומופתים. אני יודע שמות קדושים, ואתה תעשה דברים אשר לא נשמעו בכל הארץ ובכל הגויים.

ועשה רצוני בעבריים. רצוני שתעשה צרות ליהודים, יום נקם בליבו, הוא מחפש נקמה על

שהוא 'מחכמי דמשק'. כפי שכתוב שם, על ארבעה חכמים מדמשק וכו'.

בעת, תשמעו חידוש.

בספר מים שאובים מובא כך, **כִּי גָרִים הָיִיתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְדַבְרִים י, י"ט**, על זה אמרו חז"ל, מום שבך אל תאמר לחברך. מלמד שקשה אונאת דברים, וביותר אונאת הגר, שהיא גורמת להוציא מקצת ישראל מן הדת. תדע לך שכן הוא – העניין שלא לצער גוי, או להונות אותו – שהרי עובדיה בן שלום, גר צדק היה. שמעתם? זהו דבר חדש. עובדיה בן שלום, לא היה בכלל יהודי.

אמרו עליו על עובדיה בן שלום, שהיה מן האומות. ונכנס אבי הבן לדתי ישראל, והיה עוסק בתורה ובמצוות עד שנעשה חכם גדול.

כנראה ישנו כאן שיבוש, במלים 'ונכנס אבי הבן'. כפי שמעיר שם המו"ל בזה"ל, 'תיבות אלו לא מובנות'. מה הפירוש, נכנס אבי הבן לדתי ישראל? חבל שאין העתק מהכת"י. בינתיים לא ידוע על העתק נוסף, רק זהו המקור היחידי שישנו. אני מקוה שבעז"ה ימצא כת"י אחר, בכדי להשוות ולתקן את השיבושים. כי קשה לשער כאן, מה יכול להיות? אולי למישהו יהיה איזה רעיון, מה טעה המעתיק כאן. [שמא היה כתוב ונכנס אחרי כן, אלא שתיבות אחרי כן היו מטושטשות, וסבר המעתיק או המדפיס שכתוב שם אבי הבן. איתמר].

בכל אופן, מה שמובן הוא, שהוא התגייר, והיה עוסק בתורה וכו'. נהיה גברא רבא.

ויודע בכל הסודות, ובכל השמות. אלו דברים מקבילים. רואים שיש כאן דבר משותף, עם השמות.

ועמו כמה תלמידים מישראל. והיה לו ג' בנות, והיה אומר לישראל, הַשִּׂיאֹנִי מִבְּנוֹתֵיכֶם.

איני יודע, מה קרה לו? אולי אשתו נפטרה, כי יש לו כבר שלוש בנות. כנראה נפטרה

מה שהיהודים עשו לו, ברצונו להחזיר להם כגמולם.

תשמעו מה אומר לו המשוגע. אמר לו, הלא בעבריים אין כל בריה יכולה להילחם בהם. להילחם נגד היהודים? אף אחד לא מצליח נגד היהודים.

אמר לו, אני אכתוב לך שמות, ואינן יכולים עוד להילחם. מה עשה? כתב לעלי אתי המשוגע, שם המפורש.

צריך לתקן זאת. כי הנכון הוא, 'אחי' המשוגע, כי הוא היה אחיו. כידוע, בעם ישראל, אף אחד לא נותן את השם 'עלי'. כנראה בגלל שזה דומה, למה שיש אצלם, מישהו הקשור אל המשוגע, הנקרא בשם עלי. הרי בערבית, אין צירי. הם לא יכולים לבטא צירי.

אבא מארי זצ"ל סיפר לי – אולי כך תבינו את השפה שלהם – כי היה גוי אחד אשר ישב על יד ה'מדרש' שלילדים, ולמד פסוק אחד בעל-פה. והוא אמר לי, כיצד אותו גוי היה מבטא. ואז תבינו, מה הערבים יודעים לבטא, ומה לא. הפסוק הוא, וַיִּקַּח קָרַח בֶּן יִצְחָר בֶּן קָהָת בֶּן לֵוִי [במדבר ט"ז, א']. הערבי שומע את המארי, כיצד הוא מלמד את הילדים ומשנן איתם הרבה פעמים, עד שהוא קלט את הפסוק הזה בע"פ. הוא אמר כך, ויקח קרח. כי הוא לא מסוגל להגיד, קרח, בחולם. בן יצחך, הוא לא יכול להגיד קמין, יצחך. אין א, קמין, בשפה הערבית. בן קהת, בן לוי. הוא לא יכול להגיד 'לוי'. אותו הדבר 'עלי', זהו 'עלי'.

רק שאינני יודע, האם נכון מה שהוא כותב כאן, שהוא היה אח שלו. כי לפי מה שידוע לי, הוא היה החתן שלו. נשוי עם בתו. לא משנה.

בכל אופן, הוא כתב לאחיו, את השם המפורש. ועשה אותו על זרועו הימין, ויצאו כולם להילחם עם ישראל, הם יושבים בלחלח וחבור נהר גוזן, וערי מדי. ויצאו ישראל להילחם בס,

ונפלו לפניהם, ונהרגו רוב ישראל מאותן מקומות, ונתפזרו בכל הארצות. ונעשה נביא משוגע, ועשו אחיו משנה לו. כעת כבר יש לו מישהו, אשר מרומם אותו.

ועשה להם כבוד, להגות בו כנגד תורה של ישראל.

משום מה, הוא קורא ל'קורען' בשם 'כבוד'. כך זה נראה. חושבני, כי הם פחדו לכתוב את הדברים בצורה מפורשת. הרי ישנו כינוי, היהודים קוראים לקוראן בשם קורען, מלשון קריעה, אבל כאשר הערבי נמצא, אזי הדבר מסוכן, הוא מבין כי כך הם מזלזלים בספר שלהם, זאת סכנת נפשות, אז היהודים התחכמו ואמרו 'קלון', והערבי כבר לא הבין ולא קישר. כנגד המלה 'קלון', הוא כותב 'כבוד'. הוא הפך זאת, שיבינו את הרמזים.

ועשה להם ימים טובים, וצומות. וכתב על ישראל כמה צרות, לשעבר ולהבא. וניחם הקב"ה על ישראל, ונתן להם סוד, ונתן בארונות. ואמר למשוגע, לחתום על אותן ארונות שלא יפתחו. ואילולי רחמיו ית' עלינו, לא נשתייר משונאיהם של ישראל שריד ופליט, שנאמר [איכה ג', כ"ב] חֲסִדֵי יְיָ כִּי לֹא תִמְנָנִי. לפיכך מזהיר הכתוב ואומר, וגר לא תונה וגו'.

זהו הסיפור המובא שם.

אבל האמת היא, כי סוף הסיפור אינו מובן. כנראה ישנם כאן קצת שיבושים. כי מצד אחד, הוא מסתיר, 'ונתן להם סוד', 'ונתן בארונות'.

ידידנו הרב מהלא יצ"ו כתב לי על זאת בזה"ל, נראה שבקטע זה רומז סקילת עובדיה, כשנתן ה' בדעתם שיעשו נתינת הקורען בדרך סוד שיושיט לו עובדיה הספר מן הבור, שהמשילו כאן בארון, 'ונתן בארונות' – שנתן עצמו עובדיה עם הספר בבור עם כל הצרות שהכין

שערי יצחק – השיעור השבועי

תשובת מרן שליט"א: כתוב שם בסיפור, שכבר היו לו תלמידים. דהיינו, כבר גיירו את הבנות הללו.

יכול להיות, שהם ראו כי אין לבבו שלם עם ה'. ואכן, הוכיח סופו על תחילתו. הנה רואים, כי לבסוף הוא לא החזיק מעמד. כנראה הרגישו בו, שהוא לא מאה אחוז. אולי בגלל כך. אולם מצד שני, כתוב שהוא היה חכם גדול, יודע כל הסודות וכל השמות. פלא עצום, כיצד הוא הגיע לכל הדברים האלה. איך היתה לו קליטה כזאת.

חוץ מזה, כתוב שהיו לו תלמידים. אם כן, למה הוא לא חיתן את בנותיו עם התלמידים הללו? אולי התלמידים האלה היו קטנים, אינני יודע. וגם אם נגיד, שאפשר איך שהוא להבין את זה, שילך למקום אחר, שלא מכירים אותו ולא יודעים שהוא גר. שילך לאיזו ארץ אחרת ויתחתן שם, מבלי לפרסם שהוא גר. הדבר צריך עיון. אבל, זהו מה שכתוב. אם מישהו יודע על כת"י אחר, שיש בו את הסיפור הזה, כדי לתקן את השיבושים שלו, נודה לו באם יודיענו.

המשך בעניין תשובת הגר"י איבשיץ לאותו גוי ששאל אותו לגבי נוסח ברכת רופא חולי עמו ישראל, כי המדובר על ברית מילה, ביאור כי אין חובה שהישמעאלים לקחו את עניין המילה מן התורה. הבאנו בזמנו [בשיעור מוצש"ק עקב] מה ששאל גוי אחד, את הגר"י איבשיץ זצ"ל, למה אתם היהודים אומרים [בברכת רפאנו], רופא חולי עמו ישראל? א"כ מי מרפא את הגויים? ענה לו הגר"י איבשיץ, כי פירוש הברכה רופא חולי עמו ישראל, המדובר על ברית מילה. כמבואר בגמ' מסכת מגילה [דף י"ז ע"א] ומה ראו לומר רפואה בשמינית? אמר רבי אחא, מתוך שנתנה מילה בשמינית, שצריכה רפואה, לפיכך קבעה בשמינית.

בדעתו. אפשר זהו פירוש, זכתב על ישראל כמה צרות'.

הרי אמרנו בזמנו, כי כיון שהוא לא יכול לתת להם תורה מן השמים, אז הוא אמר שיעלה להם זאת מן הארץ, התחבא באיזה בור באדמה וכו'. א"כ לדבריו, את הבור הוא נתן בארון. קצת לא כ"כ נראה לי. הבור זה הארון? היינו שבתוך הספר היו מונחים רעיונות ודברים שתכנן עובדיה, אחר התגלות המדומה לפתחם ולפרשם ע"י מוחמד וכו'.

ומה שלא כתב זאת המחבר בפירוש, וכתב שם דתם וספרם בתואר כבוד ודעת, וצורת נתינתם בארונות וחתמתם, מובן שהוא מפני המורא, שלא יבואו דבריו לידי הערבים ויינוקו. לכך הסתיר בצורה שתשתמע לכמה אפי.

לדבריו, הוא כתב בצורה סתומה, כי גם אם יתפסו זאת, הוא יכול להגיד, התכוונתי ככה והתכוונתי ככה, לא כתוב במפורש.

ברם, מה שלא מובן כאן בסיפור הוא, מדוע הם לא חיתנו אותם? למה הם לא רצו לתת לו אשה? ולמה לא נשאו מבנותיו? וכי ישנו איסור, להתחתן עם גר? הסיפור אינו מובן. הוא אומר, לא להונות גר, דהיינו לצער. אבל, הרי מותר להתחתן עם גרים? אולי רק משפחות מיוחסות, אסור להם.

זכור לי על אחת ממשפחת נדאף, שהיתה כבר מבוגרת, ונפגשה עם מישהו שהיה גר. כמדומני, כי כבר מראש היא ידעה, אבל לבסוף, לפני שבאים 'לסגור', נודע לה שהוא גרמני. אז היא אמרה, לא. עד פה. אנחנו משפחה מיוחסת.

בכל אופן, לכהן אסור לשאת גיורת, אבל לא סתם אדם. הסיפור אינו מובן. כתוב שם, 'אמש נכנסת לדת, ונשיאך?' מהי הבעיני? אולי תנסו אתם לפענח זאת.

שאלה מהקהל: אולי בנותיו מאשתו הראשונה, עדיין לא נתגיירו?

דיברנו על כך, והערנו על זאת, שהגרי"י איבשיץ יכל להגיד תירוץ כזה, רק בארצות אירופה. כי בארצות ערב, גם הערבים עושים ברית מילה, גם הם נימולים, א"כ זה לא היה תירוץ.

החכם הזה [שהבאנו לעיל], עובדיה בן שלום, הוא שלימד את המשוגע.

צריכים לדעת, כי שבעים אחוז מספר הקורען, לקוח מן התורה, ומאמרי חז"ל. הם גנבו מהתורה. אותו חכם ידע זאת, רק בגלל הרצון שלו לנקום – לפי הסיפור שהבאנו לעיל – או מכל סיבה אחרת, לא משנה מה היו בדיוק השיקולים שלו, אבל יש להם הרבה דברים אשר לקוחים מתורתנו הקדושה, ואפילו ממאמרי חז"ל, כגון מפרקי דרבי אליעזר. הם בערים. אותו משוגע, בלאו הכי לא ידע לקרוא ולכתוב, הוא רק ידע לדבר. היה 'כריזמטי'. ישנם אנשים, שיש להם כושר דיבור.

לגבי ברית מילה, האמת היא כי אין חובה לומר, שהם – הישמעאלים – לקחו זאת מן התורה, כי הם חייבים לעשות ברית מילה. עפ"י הגמ' בסנהדרין [דף נ"ט ע"ב], אמר ר' יוסי בר אבין ואיתימא ר' יוסי בר חנינא, אַתְּ פְּרִיְתִי הַפֶּר [בראשית י"ז, י"ד], דלרבות בני קטורה. אבל הרמב"ם כותב בהלכות מלכים [פרק עשירי הלכה ח"ז], כי כיון שבני ישמעאל נתערבו עם בני קטורה, הם חייבים בברית מילה, אבל זה לא משבע מצוות בני נח. דהיינו, הם לא נהרגים על כך, אבל הם חייבים לעשות ברית מילה, בגלל שבני קטורה ובני ישמעאל נתערבו, ולא יודעים במדויק מי הוא מי. על כן, העניין של ברית מילה, הוא לא כמו הדברים האחרים, שהם לקחו מן התורה, כי בעצם הם חייבים בכך גם בלי קשר אל התורה.

אולי נגיד, כי כיון שהרמב"ם כותב שצריכים לימול לשמונה, דהיינו ביום השמיני, וכמדומני

כי הם עושים זאת כאשר הם יותר גדולים, א"כ אולי כאשר עושים ברית מילה בגיל יותר מבודד, ילדים בני כמה שנים, שמא זאת איננה רפואה כפי שהיא לגבי ילד קטן. לכאורה, אולי זאת תשובה, גם אם השואל היה ישמעאלי.

אולם, הדבר אינו נכון. כי כתוב לגבי אברהם אבינו, אשר נימול בגיל תשעים, שהמלאך רפאל בא כדי לרפא את החולה. נאמר באברהם אבינו, וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֵהָל בְּחַם הַיָּם [בראשית י"ח, א'], למרות שהוא היה בצער מחמת המילה, והמלאך בא לרפאו. וּמְפֹרֵשׁ בַּמִּדְרָשׁ, כְּשֶׁמַּל אֲבִרְהָם אֲבִינוּ שֶׁלַח הַקַּב"ה לְרַפְאֵל לְרַפְּאוֹתוֹ, פִּתְחוּ מִלְאָכֵי הַשָּׁרָת וְאִמְרוּ בְרוּךְ אַתָּה יְיָ רֹפֵא חוּלֵי וְכוּ', כְּמוֹבָא בְּעֵץ חַיִּים לְמַהְרֵי"ץ חֶלֶק אֵי דָף מ"ה סוף ע"א. איתמר]. וכן לגבי אנשי שכס, נאמר [בראשית ל"ד, כ"ה] וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּהִיזְתָּם בְּאֲבָיִם, הֵם לֹא הָיוּ יְלָדִים קְטַנִּים. דהיינו, ברית מילה צריך רפואה, לא בגלל שהנימול הוא ילד קטן. מן הבחינה הזאת, נכון מה שאמרנו.

ברם, צריכים להבין את דברי הגמרא. וכי ברכת בא"י רופא חולי עמו ישראל, היא על ברית מילה? זאת היא הכוונה בברכה? מי שמתפלל ואומר את ברכת רפאנו, ככה הוא מכוין? לכאורה, זהו איננו הפירוש בכלל. זאת רק סיבה, למה קבעו זאת בברכה השמינית, אבל לא שהברכה מתפרשת רק על ברית מילה. [וכנראה כיוצא בזה יש שם בברכות נוספות. ורש"י עמד על אחת מהן, שכן על מה שאמרו שם ומה ראו לומר גאולה בשביעית אמר רבא מתוך שעתידין ליגאל בשביעית וכו', פירש רש"י ואע"ג דהאיי גאולה לאו גאולה דגלות היא, אלא שיגאלנו מן הצרות הבאות עלינו תמיד, דהא ברכת קיבוץ ובניין ירושלם וצמח דוד יש לכל אחת ואחת ברכה לעצמה לבד מגאולה זו, אפילו הכי כיון דשם גאולה עלה קבעוה בשביעית ע"כ. איתמר]. וישנם אפי" כאלה המכוונים בברכה זו, לא רק על הרפואות הגשמיות, אלא גם על כל תחלואי הנפש. דנים

וזה לשונו שם – תוך כדי הדברים – על כן אמרו על זה, **בְּיַד עֲלִיף הִרְגָנוּ כָּל הַיּוֹם** [תהלים מ"ד, כ"ג], כמו שאמרו בגטין [דף נ"ז סוף ע"ב] זו מילה שניתנה בשמיני וכו'. ומילה ביום השמיני, כי על ידה יזכו ליום ההוא, **דְּכַל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם חֶלֶק לְעוֹלָם הַבָּא** על ידה, **דְּעֵמֶךָ כּוֹלֵם צְדִיקִים שׁוֹמְרֵי הַבְּרִית**. ועל כן **כָּל הַיּוֹם**, רומז ליום השמיני דמילה וכו'.

צריך רפואה. ועיקר ענין הרפואה למכה שנברא בעולם, היא בשביל המילה. וכמו שאמרו במגילה [דף י"ז ע"ב], מה ראו לומר רפואה בשמינית, מתוך שניתנה מילה בשמיני שצריכה רפואה כו'. והיינו, דאם אין מכה, רפואה למה? ואין יסורין בלא עון. ואם אין עון, מהיכא תיתי יהיה מכה בעולם כלל, ומה צורך לרפואה? רק מחמת מכת המילה, שהיא מצוה וחיוב לכל ישראל, ההכרח לימצא רפואה. ע"כ.

השלמה לגבי דברי הרמב"ן הסובר כי אכן ניתנה רשות לרופא לרפא, אבל אסור לחולה ללכת אל הרופא וכו', פירוש בשם נכד הבעש"ט בעניין זה, והערה על דבריו.

הבאנו בשיעורים הקודמים, את דברי הגמרא מסכת ברכות, ומסכת בבא קמא, הלומדת מן הפסוק [שמות כ"א, י"ט] **רַק שְׁבִתוֹ יִתֵּן וְרָפָא יִרְפָּא**, מכאן שניתנה רשות לרופא לרפא. תשמעו דבר הפלא ופלא.

הבאנו את דברי הרמב"ן, בפירושו על התורה ובפרשת בחוקותי, כי אכן ניתנה רשות לרופא לרפא, אבל לא לחולה להתרפאות. דהיינו, לרופא מותר לרפא, אולם לחולה אסור ללכת לרופא. דיברנו על כך, כי זאת איננה ההלכה למעשה, הרמב"ן בעצמו בספרו תורת האדם כותב אחרת, וגם לגבי מה שכתב בפירושו על התורה, הבאנו כמה פוסקים – ספרים וסופרים – האומרים כי המדובר הוא רק בדורותיהם,

בכך בספרים. ברכה זו, כוללת את כל הרפואות. רק שהסיבה שהיא נקבעה בשמינית, היא בגלל שגם ברית מילה – שזהו גם חלק מן העניין – היא ביום השביעי. זאת סיבה, למה לקבוע זאת דוקא שם, ולא לפני כן או אחרי כן. אולם לא שזה מחייב, שזאת כוונת נוסח הברכה.

אסכך, אם הדבר נכון, יוצא כי מה שענה הגר"י איבשיץ לאותו גוי, הוא סתם דחה אותו בקש. ולמעשה, הוא ג"כ אמר אח"כ לתלמידיו, כי זאת לא התשובה לשאלה. לא בגלל הסיבה שלנו, אלא הוא הביא את הגמ' בע"ז דף נ"ה, שם כתוב לגבי יסורין, בשעה שמשגרין אותן על האדם, משביעין אותן, שלא תלכו אלא ביום פלוני, ולא תצאו אלא ביום פלוני, ובשעה פלונית, ועל ידי פלוני, ועל ידי סם פלוני. לפי דבריו, הדבר הזה נאמר לגבי הגויים. אבל לגבי עם ישראל, אשר מתפללים ועושים צדקה ומקיימים מצוות, וחוזרים בתשובה, אין לכך שעה קבועה, יום פלוני ושעה פלונית, אלא יכול להיות שהמחלה תצא אפי' לפני הזמן. כך הוא עונה, על השאלה הזאת.

ברם, ראיתי כי הר"ר צדוק הכהן מלובלין זצ"ל בספרו פוקד עקרים [סימן ד', דף 242 אות ל"ו] מפרש, כי ברכת רופא חולי עמו ישראל, היא ממש על ברית מילה. אולי כך הסביר הגר"י איבשיץ בהתחלה.

הוא מסביר שם, כי בעצם הקב"ה ברא את הרפואה בעולם, בשביל ברית מילה. לגבי הדברים האחרים, לא צריך לברוא רפואה. למה שתהיה רפואה? למה שיהיו מחלות? אלא מאי, זה בגלל העוונות. אולם בלי העוונות, לא היה צריך רפואה. ברם מילה, שזאת מצוה, על כך צריך לקבוע, ועל זאת צריך ברכה. זהו המהלך שלו. ולפי זה יוצא, כי אכן הברכה הזאת מיוחדת רק על המצוה הזאת.

בדורות הנביאים אשר היו בדרגות גבוהות. אולם בזמנינו, חובה ללכת להתרפא.

בעת תשמעו, מה אומר צדיק, בשם רבינו ברוך, נכד של הבעש"ט.

כפי שאתם יודעים, תורת החסידות מבוססת על תורת הקבלה. לחסידי הבעש"ט ישנם דברים מיוחדים, כגון שטריימל, טיש, וכדומה, אשר אינם קשורים אל הקבלה. אולם השרשים והיסודות של חסידות, הם בתורת הקבלה.

הוא כותב על כך, פירוש נפלא ממש. הדבר בזכות ידידנו הרב יואל צובירי הי"ו, מהעיר רמת השרון ת"ו. הוא אמר לי, תסתכל בספר בוצינא דנהורא [מהדורא חדשה, דף כ"ו-כ"ז], כתוב שם משהו מיוחד בעניין זה.

וזה לשונו שם, בגמרא [בבא קמא דף פה.] מכאן שניתן רשות לרופא לרפאות. והקשה, אמאי לא נקט הגמרא, מכאן שניתן רשות לחולה להתרפאות? הוא שואל את קושיית הרמב"ן, למה לא כתוב, שניתנה רשות לחולה להתרפא?

האמת היא, כי כבר ענינו על השאלה הזאת. יותר נכון, בספר עקידת יצחק כתב, מה הרמב"ן טוען? אם אין רשות לחולה להתרפא, א"כ יוצא שכאשר החולה הולך אל הרופא, הוא מכשיל אותו. וכי הוא עובר על לפני עיור לא תתן מכשול? כאשר הרופא מרפא את החולה, הוא מכשיל את החולה, מכיון שאסור לחולה להתרפאות. הדבר לא יעלה על הדעת.

בכל אופן, גם הוא שואל את השאלה הזאת, והוא אומר כי ישנה עוד קושיא. וז"ל, ואמר, כי יתורץ עם זה עוד קושיא אחת גדולה, מה זה כשנופל אדם למשכב בחולי מה, אזי תיכף נותנים לו סמים מרים לרפואה. והא ממה נפשך קשה, אם נגזר עליו למיתה ח"ו, מה יועיל לו הרפואה? ואם לאו, מה צריך לרפואה?

כאשר האדם חולה, מביאים לו תרופות. לכאורה, אם הקב"ה רוצה שהאדם ימות, אזי הרפואה לא תעזור. ואם הוא רוצה שיחיה, אזי לא צריכים רפואות.

תשמעו את תשובתו. ישנו אוכל בעולם, כגון פירות ודברים טובים, שהאנשים אוכלים אותם. כאשר אוכלים, מתקנים את ניצוצות הקדושה אשר במאכלים. הרי כתוב, כי זאת אחת הכוונות שהאדם צריך לכוין בעת האכילה. כאשר האדם אוכל דבר מתוק, מהיכן יש לכך מתיקות? אלו ניצוצות קדושה, אשר נתפזרו. וכמה שהמאכל יותר מתוק, ישנם יותר ניצוצות קדושה. הדבר בא בכדי שהאדם יכוין, אם ניצוצות הקדושה כ"כ מתוקים, אז מה אם אני מתחבר ממש אל הקדושה.

אבל, רפואות ותרופות, הם דבר מר. מי יאכל רפואות? דברים מרים, כגון עשבים מרים, אף אחד לא יאכל אותם. בבני הרה"ג משה שליט"א דיבר מקודם [בשיעורו המקדים] לגבי נענע. למה שיאכלו דבר כזה? מה עושה הקב"ה? הרי גם שם ישנם ניצוצות קדושה, גם שם ישנם תיקונים. הקב"ה עושה שהאדם יהיה חולה, ויצטרך לאכול זאת בעל כרחו, ואז הוא מתקן את ניצוצות הקדושה. וממילא יוצא, שהרופא הוא החולה. הוא זה שמרפא את הסם... כיון שהסם הזה, צריך תיקון. זהו פשט"ל חסידי. ניתנה רשות לרופא - לרפא, החולה הוא הרופא, כי הוא מתקן את הדבר הזה.

שאלה מהקהל: ואם המדובר בדבר לא טבעי? תשובת מרן שליט"א: כוונתך לדבר כימי. גם זה, מהקב"ה. מה זה משנה? אף מדען או רופא, אינו ממציא דברים יש מאין. הכל נעשה מן הטבע.

שאלה מהקהל: אבל על נענע, הרי לא מברכים?

שערי יצחק – השיעור השבועי

לתקן אותו. ישנם בו ניצוצות, אשר קשורים אליו. אם השני יאכל אותו, וזה לא קשור אליו, אזי הוא אינו מתקנו.

ובזה מתורץ הכל, כי לפי זה החולה בעצמו הוא הרופא, שמתקן את הניצוץ הקדוש. הרופא, דהיינו החולה, הוא מרפא את הסם.

מובא כאן בהערה [כ"ז], כי בספר נטע שעשועים [ליקוטים], הדבר כתוב בסגנון קצת אחר, בזה"ל, והקשה, דהוי ליה לומר, שניתן רשות לחולה להתרפאות. ואמר, שמעת חטא אדם הראשון, ירדו הרבה כוחות הקדושה בדומם צומח חי מדבר, והם צריכין עלייה על ידי איש הישראלי על ידי אכילתו ושתייתו. אך שיש כמה דברים שאינם ראויים לאכילה ושתייה, רק כאשר יצטרך האדם לרפואה ולוקח מהדברים ההם לצורך רפואתו, אזי יש להם עלייה עי"ז. כעת נראה, מי הוא באמת החולה? הלא בודאי העשב הזה, מחמת שבכל עת מצפה שיהיה לו עלייה, והאדם הוא הרופא. לזאת אמרו חז"ל בלשונם, שניתן רשות לרופא לרפאות. ודפח"ח [ודברי פי חכם חן].

ישנו דבר נפלא, המובא בספר טעמי המנהגים [ליקוטים, הערה קל"ט], ג"כ בשמו של אותו חכם, לגבי מה שנאמר [שמות כ"ג, כ"ה] וַיִּבְרַךְ אֶת לַחֲמֵךְ וְאֶת מִימֶיךָ, וְהִסְרְתִי מִחֲלָה מִקְּרַבְךָ. 'לחמך' היינו, הלחם שלך. אתה הוא זה שצריך לתקן את הלחם הזה. וכן 'מימך', המים הללו, מיוחדים לנשמה שלך. הקב"ה מזמין לו, את מה שמגיע אליו.

כך כתוב שם, בשם הרה"צ הקדוש מוהר"ר ברוך ממעוזבוז זללה"ה, מה שלפעמים יחלה האדם וע"י סמי הרפואה שישתה יתרפא, הלא לה' הישועה הוא מוחץ ומרפא, ולא יזיה צורך יצטרך האדם לשתות המים המרים וכדומה מסמי הרפואה, הלא יוכל ה' לרפאותו בלי סמים כלל.

תשובת מרן שליט"א: בסדר. כנראה שזהו מין קללה, אשר אין עליו ברכה. אבל גם הוא צריך 'תיקון', וזהו התיקון שלו.

תשמעו את לשונו, אך הענין הוא, כי נודע אשר מחטא הקודם – כנראה זאת טעות, וצ"ל מהחטא 'הקדום', דהיינו חטא אדם הראשון, אשר גרם כי כל העולם ירד – נפלו הרבה ניצוצין בין הקליפות, ונתגלגלו בדומם צומח חי ומדבר. זהו ר"ת דצמ"ח.

והנה החי, יש לו עליה אם מקיימין מצות התלויים בו, היינו בשחיטה, ויהנה ממנו ישראל בברכה בכוונה, יתעלו הניצוצין למקורן. גם הדומם, יש לו עליה על ידי שמקיימין מצות התלויים באדמה. וגם בצומח הראוי לאכילה, אם יאכל ישראל בברכה ובכוונה, יש לו עלייה. אבל אותן ניצוצין קדישין שנתפזרו בין הסמים המרים, האיך יהיה להם עלייה ותיקון? מה יהיה איתם?

אך השי"ת, אשר כוונתו לבל ידח ממנו נדח, יסבב להזמין אל החולה שנחלה מחמת גרעון מעשיו כל הסמין עם הניצוצין קדישין השייכים לשורש נשמתו, ומעלה אותם מצומח לבחינת חי מדבר, אזי נתרפא.

אותו אדם נהיה חולה, כיון שהוא לא בסדר. כפי שנאמר, הַסֵּלֶחַ לְכָל עֹנֵבִי, הָרַפָּא לְכָל תַּחֲלָאִיכִי [תהלים ק"ג, ג]. יש לו איזה דברים, שהוא נכשל בהם ועליו לתקנם, ע"כ הוא צריך לסבול, מצד אחד, לכן הוא נהיה חולה, והקב"ה מזמין לחולה הזה את הסמים הללו. אבל לא סתם, אלא מה ששייך לשורש נשמתו. אי אפשר לתקן בסתם, אלא צריך להזמין לו משהו מיוחד. דרך אגב, בספר שמועות טובות כתב, כי לכן כתוב, 'על ידי סם פלוני, על ידי איש פלוני'. הכוונה היא, שצריך להזמין לו, מה שהוא יכול לתקן. התפוח עץ הזה, שהאדם אוכל, הוא בהשגחה פרטית, הוא זה אשר צריך

רק שיש ניצוצות הקדושים הנבלעין בהסמים הללו, שהם שייכים לשורש נשמת החולה, להעלותן ע"י שישתה מהן. וזה סיבב המסבב כל הסיבות, שמוכרח החולה לשתות מהם, כדי להעלותן לשרשן. במצב נורמלי, אם הוא לא היה חולה, הוא לא היה נוגע בזה. אבל כאן, אין לו ברירה, הוא חייב. אז הקב"ה מזמן לו זאת. וזה שאמר הכתוב, 'זברך את לחמך ואת מימך', שהשי"ת יברך לחמך ומימך, שכל הניצוצות הקדושים השייכים לנשמתך – אפילו אותן שהיו מובלעין בסמי תרופה, שהיית ע"ז מוכרח חלילה שתהיה נחלה בשביל לשתות מהם להעלותן – כולם ישלחם ה' שיהיו בתוך לחמך ובתוך מימך, וממילא והסירותי מחלה מקרבך.

זהו מה שמובא, בספר בוצינא דנהורא שם. בהמשך הוא מביא, כי לפי זה מדוייק, למה כתוב 'ע"י סם פלוני, ע"י איש פלוני', כי לכאורה היה צריך לכתוב בקצרה, 'ע"י סם פלוני, ואיש פלוני'. למה כתוב 'על ידי', 'על ידי?' משמע, כי אלו שני דברים. והוא מיישב זאת, לפי דבריו.

אבל גם לפי הפשט, הבן יהודע שם כותב, כי מה שכתוב 'ביום פלוני, בשעה פלונית, ע"י פלוני, ע"י סם פלוני', אין הכוונה שצריך את הכל ביחד, אלא הכוונה או זה או זה. יכול להיות 'איש פלוני', ויכול להיות 'ע"י סם פלוני'. כמדומני שהיעב"ץ שם אינו מפרש כך, לדבריו הכל הולך ביחד, אבל אינני יודע כיצד לפי דבריו תתיישב הסוגיא, כי הרי הגמ' שם מסבירה בזה, כיצד כאשר הולכים לעבודה זרה אנשים שהם חיגרים ופיסחים, 'אזלי כי מתברני, ואתו כי מצמדי'. אנשים שהם שבורים, והע"ז מרפא אותם. והגמ' מביאה את התשובה הזאת, כי בדיוק יצא שהוא הלך לע"ז בזמן ההוא, או שהשטן מזמן שהדבר יסתדר כך.

אולם אם צריך את כל התנאים הללו, יום פלוני, שעה פלונית, ע"י איש פלוני, ע"י סם פלוני, לא מסתבר שהדבר יהיה. ברם אם נגיד, כי הכוונה או זה או זה, שלא חייב להיות את כל התנאים, א"כ 'יום פלוני', זהו בסדר, הוא אכן הלך ביום פלוני, אבל ע"י רופא פלוני, זה לא קשור לע"ז. או ע"י סם פלוני. כי עבודה זרה, אינה קשורה לסם. משא"כ אם זהו או זה או זה או זה, הדבר מסתדר, כי הגמ' אכן הביאה זאת, אולם לגבי ע"ז זהו רק הפרט של 'ביום פלוני', 'בשעה פלונית'.

ברם, לפי דבריו עדיין צריך ביאור. אולי תמצאו על כך תירוץ. מה שהוא אומר, זהו פירוש נחמד, דברי פי חכם חן, אבל לפי דבריו – לפי הרמז של הר"ר ברוך – נראה לי כי הדבר עדיין לא נתיישב.

חז"ל אומרים, 'מכאן שניתנה רשות לרופא לרפא'. והם מדוייקים זאת מן הפסוק, 'זרפוא ירפא'. דהיינו, ישנו כאן דיוק. שהרופא, הוא זה שירפא. מי שאיננו רופא, שלא יתעסק עם רפואות. אסור לו להתעסק בכך, אם איננו מבין ואינו מומחה. אדרבה, אם ישנו באותו מקום מישהו שמבין יותר ממנו, אסור לו להתעסק. לרופא, ישנה רשות לרפא. כך מבואר ברמב"ן. אבל הסיבה שכתוב, 'ניתנה רשות', כיון שבכך הינך מבטל גזירת מלך. כפי שמבארים התוספות שם, במסכת בבא קמא [דף פ"ה]. ח"ו הקב"ה גזר על האדם הזה שיהיה חולה, כיצד אתה מבטל זאת? על כן כתוב, כי 'ניתנה רשות'. הדבר אינו נכון. מותר לרופא לרפא.

לפי דבריו, למה זאת 'רשות'? אם הדבר בא לתקן את ניצוצות הקדושה, א"כ זאת איננה רשות, אלא מצוה? למה לחולה ישנה רק 'רשות'? הרי זאת מצוה, שיתקן את הניצוצות הללו. הדבר נצרך. לפי דבריו, איך תתפרש המלה 'רשות'?

ממך, איך תעניש אותה אם היא חלק מעצמך?
ותירצנו את השאלה הזאת.

ברם הוא שואל את השאלה, באופן הזה. הרי גיהנם זה שריפה, א"כ כיצד הקב"ה ישרוף כביכול את עצמו? הרי הנשמה היא דבר שלו ממש?

אלא אמרו בכאן קצת בעלי קבלה, כי הנשמה היא בעולם הזה במאסר הגוף, ומתלכלכת בלכלוך הגוף. וכשהקדוש ברוך הוא רוצה להעביר לכלוכה ממנה ולטהרה מלכלוכה, אינו רוחצה זולתי באש, והוא אש של גיהנם, כמו שנפרש. ואמנם כי העברת לכלוכה אינה זולתי בהיותה נכנסת באש. ויש ללמוד מסלמנדר"א נחגיגה דף כו., סנהדרין דף סג., תנחומא וישב ג' שאומרים שעושי ממה שורש קטן שבבגד – הוא כותב כאן דברים מעניינים, אשר איננו יודעים – ואותו הבגד אינו נראה, זולתי באש. מפני שאותו הבגד בא מאותה סלמנדר"א, שהיא חיה כמין עכבר, הנמצאת בתנורי הזכוכית. זהו דבר ידוע, רש"י מביא זאת במסכת חגיגה, ובמסכת סנהדרין, ובמסכת חולין. אבל הוא אומר כאן, כי זהו בגד, אשר רואים אותו רק באש.

ותולדתה מהאש, וסבתה מכת האש. והבגד העשוי ממנה, אין רחיצתו זולתי באש. מציינים שם, זוראה בספר חסידים תתרי"ד.

והנשמה שהיא ממש תולדת האש, על אחת כמה וכמה. אם הסלמנדרא ככה נעשה, אז מה לגבי הנשמה, שהיא נוצרת מהאש?

שאינ טהרת לכלוכה, זולתי באש. ועל כל פנים, יפה אמרו.

הוא לא כ"כ מסביר את עצמו, אבל לפי מה שהוא מפרש, נראה כי הוא בא לתרץ את השאלה. כי אין הכוונה שבשריפת הנשמה, שהיא חלק אלוה ממעל, הקב"ה כביכול שורף את עצמו, אלא שהנשמה הזאת היא

השם ברוך הוא יאיר ענינו, אכ"ר.

השלמה בעניין הנשמה שהיא חלק אלוה ממעל. היתה שאלה נוספת שדיברנו עליה – אני משלים את מה שקשור אל השיעורים הקודמים – לגבי העניין שנשמת האדם היא חלק אלוה ממעל.

אנחנו אומרים ב'אשמורות', הנשמה לך והגוף פעלך, חוסה על עמלך. לכאורה היה צ"ל, 'הנשמה והגוף פעלך'? כותב על כך מהרי"ן זיע"א בעץ חיים [דף ל"ו ע"ו] בזה"ל, הזכיר פעולה בגוף, כי כן כתוב [בראשית ב', ז'] וַיִּצְרַח יְהוָה אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם. מה שאין כן בנשמה, כי היא חלק אלוה ממעל. הקב"ה פעל ויצר את הגוף. אבל את הנשמה, הקב"ה לא היה צריך לעשות, כיון שהיא חלק ממנו. הפלא ופלא.

דיברנו על כך, האם הדברים הם כפישוטן, או שישנה השתלשלות וכו'. הבאנו בס"ד כמה וכמה פרטים בעניין זה.

ידידנו הרב גרשון מנחם אלקיאר הי"ו, הביא לי ספר שלא היכרתי בעבר, בשם אבקת רוכל, לרבינו מכיר בן רבי יצחק בן שר חסד, תלמיד רבי יהודה בן הרא"ש. הוא כבר שאל ובחלק ראשון, דף מ"ג את השאלה הזאת, וכתב בזה"ל, הנפש אחר צאתה מן הגוף מתאבלת עליו, לאחר כך היא נדונת כפי רשעתה. בכך יש לשאול ולדעת ולהכיר, מה עניין דינה ועניינה? כי כבר התעוררנו בתחילה, שהיא גזורה מאותו מקום המעולה הנסתרת, והנשמות הם פרי מעשיו של הקב"ה, והיא דואגת ממש וכו'. הנשמה היא בצלם אלהים, והיא נגזרת ממנו. היאך הוא ישרוף עצמו, ועם מציאות היותו, שהוא דבר שלו ממש?

הבאנו את השאלה הזאת בזמנו, כי מהרי"ן מביא פירוש כזה, לגבי המלים זכרנו לחיים וכו' למענך אלהים חיים, כיון שהנשמה היא חלק

מלוכלכת, והלכלוך הוא זה שנשרף. אבל הנשמה הטהורה, איננה נשרפת. הנשמה נשארת 'חלק אלוה ממעל', היא לא נפגעת משום דבר.

בתשובה להערה מהקהל: אכן לפי דבריו נראה, כי הוא סובר שהנשמה היא 'חלק אלוה ממש'. וכפי שאמרתי בזמנו, כך נראה 'סוגיין דעלמא'. לא כדעת הנחלת יוסף, הנשמת חיים. רוב המקובלים אומרים, כי זהו ממש כך.

השם ברוך הוא יזכנו, ויקבל תפילותינו ברצון. הנשמה לך והגוף פעלך, י"י עשה למען שמך, חוסה על עמלך.

שאלה מהקהל: בסיפור שהרב הביא לגבי עובדיה בן שלום, האם כתוב שם מהיכן הוא הגיע?

תשובת מרן שליט"א: לא כתוב. אבל לפי המקומות שהוא מזכיר, נראה כי אין המדובר בארץ תימן. נהר גוזן, הוא ליד הודו.

הודעה חשובה!

שיעור זה הוקלד עפ"י שמיעה בעיקר, נערך והגה לפי הבנת העורך. לאור האמור, בכל ספק או שאלה המתעוררת למעיין בשיעור זה, יש לו לברר היטב את הדבר להלכה ולמעשה אצל מרן שליט"א. הערות ותיקונים יתקבלו ברצון. פרטים בטלפון: 050-4140741